

Interventies relaties & seksualiteit

Seksuele integriteit binnen een veilige school

Over dit interventieoverzicht

Er zijn veel materialen beschikbaar die je kunt gebruiken bij het werken aan relaties & seksualiteit in school. Maar welke zijn geschikt voor het doel dat jij voor ogen hebt? Dat kan een hele zoektocht opleveren. Daarom stelden School & Veiligheid en Rutgers een overzicht samen van kwalitatief goede interventies. We geven van elk een korte omschrijving en verwijzen door naar de (online) 'vindplaats'. Symbolen maken duidelijk bij welke pijler(s) van Gezonde School een interventie aansluit, voor welk schooltype de interventie is, wat de kosten zijn en of er sprake is van een erkenning.

Gezonde School onderscheidt vier pijlers voor het werken aan gezonde relaties & seksualiteit: Educatie, Omgeving, Signaleren en Beleid.

- Hieronder vind je uiteenlopende interventies op alle pijlers.
- Nog meer interventies op het gebied van Educatie staan op seksuelelevorming.nl.

Deze interventies dragen bij aan het werken aan seksuele integriteit. Daaronder verstaan we het bewust, respectvol en verantwoordelijk omgaan met de eigen seksualiteit en gender en die van anderen. Het betreft dus de overlap tussen gender, seksualiteit en sociale veiligheid op school.

Het overzicht is vrij uitgebreid omdat we een goed beeld willen geven van de meest gebruikte interventies rondom sociale veiligheid, ook als deze niet expliciet ingaan op seksualiteit. In het schema hebben we een indicatie gegeven van hoe expliciet gender, relaties en seksualiteit in de interventies benoemd worden. Waar dit niet het geval is, kun je de interventies altijd gebruiken om zelf deze thema's in te passen.

Gebruikte symbolen

Erkenning

A = sterke aanwijzingen voor effectiviteit

B = goede aanwijzingen voor effectiviteit

C = eerste aanwijzingen voor effectiviteit

D = goed onderbouwd

n.v.t. = niet onderzocht of beoordeeld

Kosten (Prijzen per product of p.p. bij deelname training)

€ = < € 100,-

€€ = € 100,- tot € 500,-

€€€ = > € 500,-

Sociale veiligheid, sociale competenties, anti-pesting

Alles Kidzzz

Deze methode is gericht op het individueel verminderen van agressief gedrag en het bevorderen van social gedrag van kinderen met gedragsproblemen. Een getrainde professional geeft de training op school volgens een vaste structuur en betreft daarbij de ouders en leerkracht. Het gaat om acht sessies voor het kind en drie gezamenlijke sessies. Er is niet specifiek aandacht voor gender of seksualiteit. De interventie heeft meer effect op jongens en kinderen met een migratieachtergrond.

Erkenning: B

Kosten: materiaal € | begeleiding €€€

Doelgroep: po (9-12 jaar)

Pijlers: omgeving

Organisatie: PI-Research

→ www.piresearch.nl/producten/alles-kidzzz/professionals

→ www.nji.nl/interventies/alles-kidzzz

Checklist omgaan met calamiteiten in het onderwijs

De checklist biedt een overzicht van de belangrijkste dingen waar je aan moet denken als er sprake is van een calamiteit. Via QR-codes wordt aanvullende informatie gegeven. Geen expliciete aandacht voor gender of seksualiteit.

Erkenning: n.v.t.

Kosten: €

Doelgroep: po vo mbo

Pijlers: omgeving

Organisatie: Stichting School & Veiligheid

→ www.schoolveiligheid.nl/product/checklist-omgaan-met-calamiteiten

De Vreedzame School

De Vreedzame School is een breed programma voor sociale competentie en democratisch burgerschap. Het is een pedagogische benadering waarbij de leerling als lid van een gemeenschap centraal staat. Wekelijkse lessen en inrichting van de klas en school als een democratische oefenplaats. De Vreedzame School is gevoelig voor gender en seksualiteit en pleit voor integratie van de Vreedzame School en Kriebels in je buik.

Organisatie: CED groep

→ www.nji.nl/nl/Databank/Effectieve-Jeugdinterventies/Interventies/Erkend/De-Vreedzame-School;
→ www.devreedzame.school

Erkenning: C
Kosten: materiaal € E-learning met training en begeleiding €€€
Doelgroep: po vo mbo
Pijlers: educatie omgeving beleid

Digitaal Veiligheidsplan

Online tool om visie en praktijk rondom sociale veiligheid op de school te vertalen naar een bruikbaar schoolveiligheidsplan. Geen expliciete aandacht voor gender of seksualiteit.

Organisatie: Stichting School & Veiligheid

→ www.digitaalveiligheidsplan.nl

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis
Doelgroep: po vo
Pijlers: omgeving signaleren beleid

Doe iets!

Virtual reality lesprogramma over cyberpesten. Het lespakket bestaat uit een korte handleiding voor de docent, een digibord omgeving voor in de klas, een Virtual Reality-film en een kist met 30 VR-brillen die je gratis kunt reserveren (en dus leent). Geen expliciete aandacht voor gender of seksualiteit.

Organisatie: Shootlab

→ www.doe-iets-vr.nl

Erkenning: onbekend
Kosten: gratis
Doelgroep: po (groep 8) vo (klas 1 en 2)
Pijlers: educatie

E-learning Dialoog onder Druk

De e-learning ondersteunt leerkrachten bij het bespreken van moeilijke en gevoelige onderwerpen. Aan de hand van voorbeelden uit de werkpraktijk wordt gereedschap aangereikt om spanningen in de klas om te zetten in waardevolle gesprekken: de leraar als regisseur van de dialoog in de klas. Met onderwerpen als polarisatie, inclusie en diversiteit, gender- en seksuele diversiteit en radicalisering.

Organisatie: Stichting School & Veiligheid

→ www.schoolenveiligheid.nl/e-learning-dialoog-onder-druk

Erkenning: Evaluatie (effect) onderzoek: positief
Kosten: gratis
Doelgroep: po (bovenbouw) vo mbo
Pijlers: educatie omgeving

E-learning Gezonde relaties & seksualiteit

Elke leraar krijgt wel eens te maken met situaties die raken aan relaties en seksualiteit. School & Veiligheid en Rutgers ontwikkelden een gratis e-learning om hierbij te ondersteunen. In acht modules komt een breed scala aan onderwerpen aan bod, zoals Lesgeven over relaties & seksualiteit, Omgaan met verschillen, Contact met ouders en Seksuele integriteit en een veilige sfeer. Er zijn aparte e-learnings voor po en vo.

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis
Doelgroep: po vo
Pijlers: educatie

Organisatie: Stichting School & Veiligheid, Rutgers en SoaAids vanuit de Stimuleringsregeling Gezonde Relaties & Seksualiteit

→ www.schoolveiligheid.nl/product/e-learning-gezonde-relaties-en-seksualiteit-voor-leraren

E-learning 'Zorg op school'

De e-learning 'Zorg op school' ondersteunt zorgprofessionals in en om school bij situaties rondom relaties & seksualiteit. Hoe kom je er achter of er iets speelt omtrent seksuele grensoverschrijding, seksuele oriëntatie of genderidentiteit? Welke ondersteuning kun je dan bieden? En: hoe kun je problemen vóór zijn? Hoe kun je werken aan een sociaal veilige omgeving in de hele school? Via casussen, reflectievragen, fragmenten uit podcasts en video's met tips van een leerling en een andere zorgprofessional werk je aan signaleren, handelen en preventie. Ook is er aandacht voor de impact die een situatie op jou zelf kan hebben en hoe je daarmee om kunt gaan.

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis
Doelgroep: vo
Pijlers: educatie signaleren

Organisatie: Stichting School & Veiligheid, Rutgers en SoaAids vanuit de Stimuleringsregeling Gezonde Relaties & Seksualiteit

→ www.schoolveiligheid.nl/product/e-learning-voor-zorgprofessionals-in-school

Gedragen gedrag, po

Gewenst en ongewenst gedrag op speelse wijze bespreekbaar maken en samen tot afspraken en regels komen. Dit spel is te spelen binnen het team, met leerlingen of met ouders. Er zijn 6 thema's: Liefde, seks en relaties; Agressief gedrag; Vooroordelen en discriminatie; Seksuele diversiteit; Pesten; Ouders. Er is ook een versie voor vo en mbo.

Erkenning: onbekend
Kosten: € 30,-
Doelgroep: po
Pijlers: educatie omgeving

Organisatie: Stichting School & Veiligheid

→ www.schoolveiligheid.nl/product/gedragen-gedrag-po

Gedragen gedrag, vo en mbo

Spel voor onderwijsteams en voor leerlingen op vo en mbo over acceptabel gedrag op school. De situatiekaarten gaan over 5 thema's: Liefde, Seks en relaties; Agressie en geweld; Vooroordelen en discriminatie; Seksuele diversiteit; Pesten. Er is ook een versie voor het po.

Erkenning: onbekend
Kosten: € 30,-
Doelgroep: vo mbo
Pijlers: educatie omgeving

Organisatie: Stichting School & Veiligheid

→ www.schoolveiligheid.nl/product/gedragen-gedrag

GRIPP – Groepsvorming, Identiteit en PestPreventie

De GRIPP anti-pestinterventie bestaat uit vier elementen: docententraining, lesmateriaal voor mentoren, geïndiceerde acties (zoals een steungroep voor het aanpakken van pesten en andere onveilige situaties) en een leerlingenmonitor voor het systematisch evalueren van de sociale relaties en het welzijn van adolescenten op school.

Erkenning: A
Kosten: materiaal €€ begeleiding €€€
Doelgroep: vo
Pijlers: educatie omgeving signaleren

Organisatie: Coöperatie Prachtgroep u.a.

→ www.grippinhetvo.nl

→ www.nro.nl/onderzoeksprojecten/een-effectief-anti-pestprogramma-voor-het-voortgezet-onderwijs;

Handreiking Visie en beleid - Relaties & seksualiteit

De handreiking visie en beleid biedt schoolleiders volop informatie, inspiratie en voorbeelden voor een schoolbrede visie op sociale veiligheid, en het uitwerken daarvan in schoolbeleid en -praktijk. Structureel aandacht voor relationele & seksuele vorming en seksuele integriteit hoort hier onderdeel van te zijn.

Dit zorgt ervoor dat leerlingen zich in alle opzichten goed kunnen ontwikkelen en draagt bij aan de preventie van seksueel grensoverschrijdend en risicogedrag. Op basis van de visie kan de school goed werkend en geborgd beleid ontwikkelen, met duidelijke doelen, activiteiten, rollen en verantwoordelijkheden.

Er zijn aparte handreikingen voor de verschillende schooltypen.

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis download
Doelgroep: po go vo mbo
Pijlers: beleid

Organisatie: Stichting School & Veiligheid en Rutgers

→ www.schoolveiligheid.nl/product/handreiking-visie-beleid-relaties-seksualiteit

HUMAN: Pesten

Op deze onderwijspagina over burgerschap van omroep HUMAN vind je video's en lesmateriaal om in de klas te praten over pesten en vooroordelen. Bijvoorbeeld over micro-agressie, discriminatie op grond van ras of genderexpressie. Er is ook een pagina over sexting en cyberpesten.

Organisatie: HUMAN

→ www.human.nl/info/pesten

→ www.human.nl/info/sexting-en-cyberpesten

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis
Doelgroep: po (bovenbouw) vo mbo
Pijlers: educatie

It's up to you

Een interactieve film die wordt ingezet als lesmethode tegen cyberpesten op scholen. Leerlingen bepalen de keuzes van de hoofdpersoon en ervaren de gevolgen van hun acties. Vervolgens telt de klas gedragscodes op. Geen expliciete aandacht voor gender of seksualiteit.

Organisatie: Stichting Reactif

→ pestenaanpakken.nl

Erkenning: D
Kosten: €
Doelgroep: vo (onderbouw)
Pijlers: educatie

JOIN us

JOIN us bestaat uit tien lessen, verdeeld over het hele schooljaar, en start in de begin van het nieuwe schooljaar. Op een positieve en speelse manier worden de waarden en normen binnen de klas bepaald. Leerlingen voeren opdrachten uit, waarin zij samenwerken, elkaar interviewen, hun grenzen aangeven en elkaar feedback geven op hun kwaliteiten.

Organisatie: Join us

→ join-us.nl

→ www.nji.nl/interventies/join-us

Erkenning: D
Kosten: materiaal €€€ begeleiding €€€
Doelgroep: po vo (11-13 jaar)
Pijlers: educatie omgeving

Kanjertraining

Training binnen reguliere lessen die sociaal gedrag bevordert en pesten tegengaat. Voor leerlingen po en onderbouw vo. Ook voor leerlingen met problematisch gedrag. Voor docenten is er een bijbehorende docententraining. De Kanjertraining is ontwikkeld om agressief en teruggetrokken gedrag in groepen te corrigeren. Er is aandacht voor sekserolgedrag (bijvoorbeeld agressie door jongens en meidenvenijn).

Organisatie: Stichting Kanjertraining;

→ www.nji.nl/nl/Databank/Effectieve-Jeugdinterventies/Interventies/Erkend/Erkende-interventies-Kanjertraining

→ kanjertraining.nl

Erkenning: A
Kosten: materiaal € begeleiding €€€
Doelgroep: po vo (onderbouw)
Pijlers: educatie omgeving

Kijkroute

In de Kijkroute-filmpjes zie je klassensituaties rondom relaties, seksualiteit en gender. Bekijk en bespreek ze samen met collega's: hoe zouden jullie dit aanpakken? En hoe kun je zo'n situatie gebruiken om uit te leggen wat 'integer' gedrag is? De tool bestaat uit gratis downloadbare vragenkaarten en wegwijzers-met-tips. Er zijn vijf filmpjes voor po, vier voor vo.

Organisatie: Stichting School & Veiligheid

→ www.schoolveiligheid.nl/product/kijkroute-po-vo

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis
Doelgroep: po vo
Pijlers: educatie omgeving

Kieresoë

Spel met 74 kaarten met stellingen over 'gedoe' in de klas, bedoeld als aanvulling op anti-pestpakketten. De stellingen gaan onder meer over online intimideren en het verspreiden van 'foute' foto's.

Organisatie: Kieresoë

→ www.kieresoë.nl/groepsgedoe-2-0

→ www.kieresoë.nl/seksueel-grensoverschrijdend-gedrag

Erkenning: n.v.t.
Kosten: materiaal € begeleiding €€
Doelgroep: po vo mbo
Pijlers: educatie

KiVa

Lessenserie (10 lessen per jaar) tegen met bijbehorende 2-daagse docententraining. Bij het pakket hoort een sociale netwerkanalyse per groep om de sociale veiligheid in kaart te brengen en halfjaarlijkse terugkoppeling over verandering in pestgedrag en welbevinden van leerlingen. Geen expliciete aandacht voor gender of seksualiteit.

Organisatie: KiVa BV

→ www.nji.nl/nl/Databank/Effectieve-Jeugdinterventies/Interventies/Erkend/KiVa;

→ www.kivaschool.nl

Erkenning: A
Kosten: materiaal €€€ E-learning €€€ begeleiding €€€
Doelgroep: po
Pijlers: educatie omgeving signaleren

Kletskaartjes over pesten

Met leerlingen in gesprek over pesten; wat is nodig voor een fijne sfeer in de klas? De kaartjes stimuleren leerlingen woorden te geven aan gevoelens en behoeftes. Aparte versies voor po en vo. Er zijn ook Kletskaartjes over grapjes en pesten, over aanraken, over seksuele en genderdiversiteit en over feiten en meningen ('Welles-nietes').

Organisatie: Stichting School & Veiligheid

→ www.schoolveiligheid.nl/product/kletskaartjes-over-pesting-po-vo

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis download
Doelgroep: po vo
Pijlers: educatie omgeving

Krachtenspel

Online spel met downloadbaar werkmateriaal waarin teams (jongeren; pedagogisch begeleiders) onderzoeken wat hun sociale kracht is, welke valkuilen je tegenkomt als je deze kracht overdrijft en hoe je grenzen stelt, ook als groep. Het spel geeft inzicht in houdingen, krachten

van personen en groepen bij sociale problemen, zoals conflicten, vijanddenken, manipulatie, vooroordelen, intimidatie en machtsmisbruik. De aandacht is gericht op actief oefenen van constructieve houdingen. Er is geen specifieke aandacht voor thema's als gender of seksualiteit.

Organisatie: Mieke Vollenhoven

→ www.krachtenspel.nl

Erkenning: n.v.t.

Kosten: gratis onder voorwaarden

Doelgroep: po vo go mbo

Pijlers: educatie

Leefstijl

Doorlopend sociale vaardigheidsprogramma dat spelenderwijs sociaal gedrag en positieve betrokkenheid wil stimuleren door het aanleren van sociaal-emotionele vaardigheden. Geen expliciete aandacht voor gender of seksualiteit.

Organisatie: Boom beroepsonderwijs

→ www.nji.nl/interventies/leefstijl

Erkenning: D

Kosten: materiaal €/€€ | E-learning met training/begeleiding €€€

Doelgroep: po vo

Pijlers: educatie

Lekker belangrijk

Methode die kinderen in een groep of klas handvatten biedt om elkaar beter te leren kennen. Aan de hand van verhalen over negen heel verschillende persoonlijkheden krijgen kinderen – maar ook volwassenen – meer inzicht in waarom leeftijdsgenoten zich soms anders gedragen of uiten dan anderen. Daarbij is extra aandacht voor (onzichtbare) beperkingen. Geen specifieke aandacht voor gender of seksualiteit.

Organisatie: De Kleine Ambassade

→ www.dekleineambassade.nl/projecten/lekker-belangrijk

Erkenning: n.v.t.

Kosten: €

Doelgroep: po

Pijlers: educatie

Meidenvenijn is niet fijn!

Tijdens vier lessen van 2,5 uur wordt dieper ingegaan op meidenrollen, meidenvenijn en daaraan gerelateerde thema's. De meiden werken met verschillende werkvormen, zoals opdrachten en een rollenspel. De lessen worden bij voorkeur gegeven door een getrainde begeleider die de meiden nog niet kent. De eigen leerkracht is altijd bij de lessen aanwezig.

Organisatie: Cycloop CC BV

→ www.meidenvenijn.nl

→ www.nji.nl/interventies/meidenvenijn-is-niet-fijn

Erkenning: D

Kosten: E-learning, materiaal en begeleiding €€ / €€€

Doelgroep: po vo (9-15 jaar)

Pijlers: educatie

Niet Pluis instrument

Het Niet-pluisinstrument is een intervisietool die houvast kan bieden bij het gesprek over een 'niet-pluisgevoel'. Door uitwisseling van informatie en door het spiegelen van observaties en interpretaties helpt de tool om het beeld van een jongere completer te maken. Daarmee kan een eventuele verdere onderzoeks- of zorgvraag scherper geformuleerd worden. Geen expliciete aandacht voor gender of seksualiteit.

Organisatie: Stichting School & Veiligheid

→ www.schoolveiligheid.nl/product/niet-pluis-instrument

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis
Doelgroep: vo mbo
Pijlers: signaleren

Pedagogische wegwijzers naar sociale veiligheid

Hoe ga je om met alledaagse situaties in de klas die raken aan sociale veiligheid? In vijf filmpjes kunnen leerkrachten hier - zelf of samen met collega's - op reflecteren. De filmpjes bestaan uit een klassensituatie en een toelichting over de wegwijzer door een adviseur van School & Veiligheid. Aangevuld met begeleidende vragen om het denken over deze situatie aan te scherpen.

Organisatie: Stichting School & Veiligheid

→ www.schoolveiligheid.nl/product/pedagogische-wegwijzers-naar-sociale-veiligheid

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis
Doelgroep: po vo mbo
Pijlers: educatie omgeving

Plezier op school

Zomercursus voor aanstaande brugklassers die op de basisschool problemen hadden in de omgang met leeftijdsgenoten. Ouders en leeftijdsgenoten zijn de intermediaire doelgroepen. Inclusief kennismakingsgesprek, psycho-educatieve ouderbijeenkomst en terugkombijeenkomst.

Organisatie: Indigo Rijnmond

→ www.nji.nl/nl/Databank/Effectieve-Jeugdinterventies/Interventies/Erkend/Plezier-op-school

Erkenning: B
Kosten: materiaal € begeleiding €€€
Doelgroep: po 11-13 jaar
Pijlers: educatie

PRIMA

Lespakket en training tegen pesten. E-learning voor leerkrachten, pestmeter en lessenserie. Geen expliciete aandacht voor gender of seksualiteit.

Organisatie: Kenniscentrum Letselpreventie

→ www.nji.nl/nl/Databank/Effectieve-Jeugdinterventies/Interventies/Erkend/PRIMA-aanpak-van-pest-en-voor-scholen

→ www.primapestaanpak.nl

Erkenning: C
Kosten: materiaal € E-learning €€ begeleiding €€€
Doelgroep: po
Pijlers: educatie omgeving signaleren

SGG Preventietool

Met de SGG-preventietool kan een school op een praktische manier het schoolbeleid rondom seksueel grensoverschrijdend gedrag op orde brengen. Stappen: 1. Bekijk de praktijk met de scan; 2. Check via de infokaart wat kan verbeteren; 3. Informeer personeel met een op maat gemaakte routekaart over preventie en aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag op school.

Organisatie: Stichting School & Veiligheid

→ www.schoolveiligheid.nl/kennisbank/sgg-preventietool

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis
Doelgroep: po vo mbo
Pijlers: signaleren beleid

Sta Sterk training

Interventie voor slachtoffers van pesten. Doel: de weerbaarheid van de kinderen vergroten zodat zij effectiever reageren op pestgedrag. Bestaat uit tien wekelijkse bijeenkomsten voor kinderen en twee bijeenkomsten voor ouders. Het programma richt zich op het tegengaan van generieke pestmechanismen, zonder specifieke aandacht voor gender of seksualiteit.

Organisatie: Stichting Omgaan met Pesten

→ www.omgaanmetpesten.nl

→ www.nji.nl/interventies/sta-sterk-training

Erkenning: n.v.t.
Kosten: materiaal € online training € begeleiding €€€
Doelgroep: po (8-12 jaar)
Pijlers: educatie omgeving

Stappenplan Borging: relaties & seksualiteit borgen en verankeren in school

Met dit stappenplan kunnen schoolleiders aan de slag met het stap voor stap integreren en borgen van het thema relaties & seksualiteit in schoolbeleid én schoolpraktijk. Dit begint al voordat de school concreet besluit om met het thema aan de slag te gaan en loopt tot en met het 'verankeren' van nieuwe afspraken. Met het stappenplan zorg je ervoor dat er tijdens het hele traject continue aandacht is voor borging en het creëren van draagvlak.

Organisatie: Stichting School & Veiligheid en Rutgers

→ www.schoolveiligheid.nl/product/stappenplan-borging-gezonde-relaties-seksualiteit-borgen-en-verankeren-in-school

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis download
Doelgroep: po go vo mbo
Pijlers: beleid

SterkWerk

Samen vergaderen is een mooi middel om te werken aan burgerschap. In wekelijkse groepsvergaderingen nemen kinderen samen belangrijke beslissingen. Hierbij doen zij zoveel mogelijk zelf (actieve bevordering van autonomie). Voorafgaand kan iedereen iets inbrengen (gelijkheid). Er

wordt tijdens de vergadering naar iedereen geluisterd (begrip voor anderen) en leren de kinderen op een goede manier rekening te houden met de mening van een ander (vrijheid van meningsuiting; verdraagzaamheid).

Organisatie: Rijksuniversiteit Groningen

→ www.sterkwerkinfo.nl

→ Onderzoek (lopend): www.uu.nl/organisatie/jeugd-gezin/onderzoek/sterkwerk

Erkenning: Onderzoek Universiteit Utrecht loopt

Kosten: materiaal €€€ | E-learning €€€ | begeleiding €€€

Doelgroep: po (bovenbouw)

Pijlers: educatie

SW-PBS: School-wide Positive Behavior Support

Driejarige systematische en gelaagde gedragsaanpak die bestaat uit het schoolbreed en preventief toepassen van gedrag beïnvloedende technieken, het schoolbreed registreren/signaleren van ongewenst gedrag en het op maat inzetten van bestaande interventies voor leerlingen met risicovol gedrag. Geen expliciete aandacht voor gender of seksualiteit.

Erkenning: D

Kosten: materiaal € | E-learning € | begeleiding €€

Doelgroep: po so vo

Pijlers: educatie omgeving signaleren beleid

Organisatie: PI Research/Kenniscentrum SWPBS Nederland

→ www.nji.nl/nl/Databank/Effectieve-Jeugdinterventies/Interventies/Erkend/School-Wide-Positive-Behavior-Support;

→ www.swpbs.nl

Taakspel

Spel waarin leerlingen leren zich aan klassenregels te houden. Er zijn varianten voor kleuters, voor groep 3 t/m 8 en voor onderbouw vo. Geen expliciete aandacht voor gender of seksualiteit.

Organisatie: CED groep

→ www.nji.nl/nl/Databank/Effectieve-Jeugdinterventies/Interventies/Erkend/Taakspel;

→ Taakspel: voor een betere sfeer in je klas | CED-Groep (cedgroep.nl)

Erkenning: n.v.t.

Kosten: materialen €€ | e-learning met training en begeleiding €€€

Doelgroep: po vo (onderbouw)

Pijlers: educatie omgeving

Vriend en vijand in de klas

Digitaal interactief schoolbreed project dat leerlingen, docenten en schoolleiding stimuleert om te werken aan meer sociale veiligheid in school. Thema's (games): buitensluiten, ingrijpen, (cyber-)pesten, kansenongelijkheid en sociale druk. Bestaat uit vijftien opdrachten en een onderzoek op school.

Erkenning: n.v.t.

Kosten: materiaal € | E-learning €

Doelgroep: vo mbo

Pijlers: educatie omgeving signaleren beleid

Organisatie: Critical Mass

→ www.vriendenvijandindeklas.nl

Week van respect / Respecteducatie

In de les 'Hetzelfde maar dan anders' denken leerlingen na over in- en uitsluiten en wat dat met iemand kan doen (identiteit en diversiteit). Thema's: groepsnormen en groepsdruk. Geen specifieke aandacht voor gender en seksualiteit.

Erkenning: n.v.t.
Kosten: €
Doelgroep: po vo so vso mbo
Pijlers: educatie

Organisatie: Respect Foundation

→ respectfoundation.nl/initiatieven/respecteducatie

Zakboek voor de anti-pestcoördinator

In dit zakboek komt alles aan bod wat nodig is om de taken van de anti-pestcoördinator te realiseren: van theorieën rondom pesten tot handige werkvormen, van papieren schoolbeleid tot praktische stappenplannen.

Erkenning: n.v.t.
Kosten: €
Doelgroep: po vo
Pijlers: beleid

Organisatie: Uitgeverij Pica

→ [Het zakboek voor anti-pestcoördinatoren in po en vo](#)

Seksuele en genderdiversiteit

GSA - Gender & Sexuality Alliances op scholen

Allianties waarin jongeren zich inzetten voor een school waar iedereen zichzelf kan zijn, ongeacht seksuele oriëntatie of genderidentiteit. Vanuit de GSA's wordt de jaarlijkse Paarse Vrijdag georganiseerd. Deze wordt tegenwoordig ook op sommige basisscholen gevierd.

Erkenning: D
Kosten: gratis
Doelgroep: vo mbo
Pijlers: omgeving

Organisatie: COC Nederland

→ www.nji.nl/nl/Databank/Effectieve-Jeugdinterventies/Interventies/Erkend/Gay-Straight-Alliances-op-scholen

→ www.gsanetwerk.nl

→ Basisonderwijs: coc.nl/paarsevrijdag/thema/primair-onderwijs/

GSA Onderwijs standaard

Checklist voor lhbt+-inclusief onderwijsbeleid. In 2020 ontwikkeld door leerlingen van het GSA netwerk. Het netwerk onderscheidt drie niveaus van normen voor adequaat schoolbeleid. Deze normen bestaan vooral uit concrete acties of voorzieningen.

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis
Doelgroep: vo mbo
Pijlers: educatie omgeving beleid

Organisatie: COC Nederland, GSA-netwerk

→ www.gsaonderwijsstandaard.nl

→ www.gsaonderwijsstandaard.nl/de-checklist

Infographic 'Waar begin je?'

Een poster met een infographic voor in de lerarenkamer, om af en toe stil te staan bij de vraag: "Zijn we nog steeds goed bezig om een veilige school te zijn, mét respect voor gender- en seksuele diversiteit?".

Deze gratis A2-poster houdt je dagelijks scherp.

Ook goed te gebruiken als eenvoudige gespreksstarter met collega's of een team. Op de bijbehorende webpagina vind je een korte uitleg over de zes werkzame factoren & aan-de-slag tips.

Organisatie: Stichting School & Veiligheid

→ www.schoolveiligheid.nl/product/waar-begin-je-infographic-lhbt

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis download
Doelgroep: po vo go mbo
Pijlers: omgeving

Mijn-ID methode

De MijnID methode gaat ervan uit dat homofobie en transfobie aan te pakken is door een goede reactie op het 'vecht of vlucht-instinct' dat kan optreden bij het tegenkomen van 'vreemde' dingen. Het materiaal bestaat uit handleidingen voor studenten, docenten en begeleidingsonderorganisaties en een competentiekader voor zowel studenten als docenten. Apart materiaal voor vo en mbo.

Organisatie: International My-ID-partnership

→ myid-project.eu

→ www.gale.info/en/projects/sense-project

Erkenning: Pilots met tevredenheidsevaluatie; onderzoek door ITS
Kosten: gratis
Doelgroep: vo mbo
Pijlers: educatie beleid

Omgaan met wat je niet verwacht

Handleiding voor integratie van seksuele diversiteit - en diversiteit in brede zin - in een doorlopende leerlijn in mbo-opleidingen. Aangevuld met werkvormenmap voor aandacht op het mbo voor sociale veiligheid, burgerschap en diversiteit.

Organisatie: EduDivers

→ www.gale.info/doc/worldmap/netherlands/NL-2016-EduDivers-MBO-TOOLKIT-Omgaan-met-wat-je-niet-verwacht.pdf;

→ www.gale.info/doc/worldmap/netherlands/NL-2018-EduDivers-MBO-WERKVORMENMAP-Omgaan-met-wat-je-niet-verwacht.pdf

Erkenning: Proefproject zonder onderzoek
Kosten: gratis
Doelgroep: mbo
Pijlers: educatie omgeving beleid

Queer in de klas

Queer in de Klas is een groep van christelijke lhbt+ peer-voorlichters die een lesmodule over seksuele diversiteit aanbieden aan christelijke middelbare scholen, van orthodox tot vrijzinnig. Er zijn lesbrieven voor vmbo en havo/vwo. In het pakket wordt geen stelling genomen over diverse keuzes die christelijke lhbt+’ers kunnen maken, maar er wordt over van gedachten gewisseld.

De lesbrieven zijn gratis maar wordt alleen aangeboden in combinatie met gastlessen (€ 50,- per les). Updates van lesbrieven zijn beschikbaar voor €25,- per jaar.

Organisatie: Queer in de klas

→ www.queerindeklas.nl

Erkenning: Evaluatie (effect) onderzoek
Kosten: €
Doelgroep: vo
Pijlers: educatie

SchoolsOUT

Programma om scholen te begeleiden bij het structureel inbedden van aandacht voor seksuele en genderdiversiteit in het schoolbeleid. Specifiek gericht op schoolbegeleiding t.a.v. veiligheid rond seksuele diversiteit. Wordt naast Nijmegen nu ook aangeboden in Amersfoort, Beuningen, Utrecht, Venlo en Zutphen.

Organisatie: GGD Gelderland-Zuid

→ [www.nji.nl/nl/Databank/Effectieve-Jeugdinterventies/Interventies/Erkend/Schoolsout](http://www.nji.nl/nl/Databank/Effectieve-Jeugdinterventies/Interventies/Erkend/Schoolsout;);

→ schoolsoutweb.nl

Erkenning: D
Kosten: gratis in regio's met GGD SchoolsOUT project
Doelgroep: po vo mbo
Pijlers: educatie omgeving signaleren beleid

Schoolvisitatie door leerlingen

Handleiding voor hoe men het schoolbeleid rond seksuele diversiteit kan laten onderzoeken en erover kan laten adviseren door vo-leerlingen.

Organisatie: EduDivers

→ www.gale.info/doc/database/methods/Gay-OK-jongerenteams-handleiding.pdf

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis
Doelgroep: vo
Pijlers: omgeving beleid

Overigen

Adviespunt School & Veiligheid

Schoolmedewerkers die behoefte hebben aan een gericht advies over een situatie die te maken heeft met sociale veiligheid, kunnen terecht bij het Adviespunt van Stichting School & Veiligheid. Bijvoorbeeld als het gaat over grensoverschrijdend gedrag, een calamiteit op school of het werken aan een positieve groepssfeer.

Organisatie: Stichting School & Veiligheid

→ www.schoolveiligheid.nl/adviespunt

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis
Doelgroep: po vo go mbo
Pijlers: educatie omgeving signaleren beleid

Informatiedriehoek seksueel grensoverschrijdend gedrag

Geen interventie maar een materialenoverzicht van de tools, publicaties, werkvormen en diensten die School & Veiligheid aanbiedt aan schoolleiders en -bestuurders om seksueel grensoverschrijdend gedrag op school te voorkomen en te weten hoe om te gaan met een (vermoeden van een) incident op dit gebied. Seksueel grensoverschrijdend gedrag op school kan doorlopend vanaf drie kanten worden tegengegaan: via de algemene en integrale aanpak van sociale veiligheid; meer specifiek door te werken aan seksuele integriteit; en ten slotte door voorbereid te zijn op (vermoedens van) een incident van seksuele grensoverschrijding.

Organisatie: Stichting School & Veiligheid

→ www.schoolveiligheid.nl/product/informatiedriehoek-sgg

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis download
Doelgroep: po vo go mbo
Pijlers: beleid

Leidraad bestuurders: Zo klein als mogelijk, zo groot als nodig

Wat kunnen schoolbestuurders en schoolleiders (po, vo, go, mbo) doen om seksueel grensoverschrijdend gedrag op school te voorkomen – en hoe te handelen bij (het vermoeden van) een incident? De leidraad 'Zo klein als mogelijk, zo groot als nodig' geeft een overzicht van de nodige kennis en maatregelen. Er is een pdf voor po/vo en een andere voor het mbo. De links op de bijbehorende webpagina helpen de theorie in de leidraad praktisch uitvoerbaar te maken.

Organisatie: Stichting School & Veiligheid

→ www.schoolveiligheid.nl/product/leidraad-bestuurders-tegen-seksueel-grensoverschrijdend-gedrag

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis download
Doelgroep: po vo go mbo
Pijlers: beleid

Module Ongevallen & Incidenten, Arbo Management Systeem

In deze module kan een school ongevallen en incidenten registreren, een RI&E organiseren en een Quicksan van de psychosociale arbeidsbelasting uitvoeren.

Organisatie: Kader Digital / Voion

→ www.voion.nl/instrumenten/incidentenregistratie

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis
Doelgroep: vo
Pijlers: signaleren

OCW veiligheidsmonitor po en vo

Door het Ministerie van OCW aangeboden veiligheidsmonitor over sociale veiligheid van leerlingen, personeel, leidinggevenden en ouders (ouders alleen po). De school krijgt een eigen rapportage en kan toestemming geven voor rechtstreekse aanlevering bij de Inspectie. De enquêtes gaan veel dieper in op negatief gedrag dan de tevredenheidsonderzoeken van de PO-Raad en VO-raad en gaan ook in op seksuele intimidatie, cyberpesten, online uitwisseling van seksueel getinte beelden en lhbt+-pesten.

Organisatie: Ministerie van OCW

→ www.veiligheidsmonitorpovo.nl;

→ www.veiligheidsmonitorpovo.nl/enquetes.htm

Erkenning: Geen door RIVM erkende interventie maar wel gebaseerd op het model van Ton Mooij (ITS) voor het volledig monitoren van veiligheid op school.
Kosten: gratis
Doelgroep: po vo
Pijlers: signaleren

Tevredenheids-onderzoek PO

Door de PO-Raad aangeboden tool (onderdeel van *Vensters van Verantwoording*) voor het doen van tevredenheids- (en veiligheids-) onderzoek in het PO. De tool bestaat uit vragenlijsten voor leerlingen (groep 6-7-8), ouders en medewerkers.

Na het invullen kan men gegevens uitdraaien, publiceren op vensters en aanleveren aan de Inspectie. Er wordt gevraagd naar pesten en sfeer, niet naar discriminatie of seksualiteit. Op deze pagina staan ook 13 andere aanbieders van monitors genoemd.

Organisatie: PO-Raad

→ www.vensters.nl/tevredenheidsmeting-po

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis voor leden PO-Raad
Doelgroep: po
Pijlers: signaleren

Tevredenheids-onderzoek VO

Door de VO-raad aangeboden tool (onderdeel van *Vensters van Verantwoording*) voor het doen van tevredenheids- (en veiligheids-) onderzoek in het vo. De tool bestaat uit vragenlijsten voor leerlingen en ouders. Na het invullen kan men gegevens uitdraaien, publiceren op vensters en aanleveren aan de Inspectie. Er wordt gevraagd naar pesten, discriminatie (niet uitgesplitst naar grond) en sfeer, niet naar seksualiteit. Op deze pagina staan ook 15 andere aanbieders van monitors genoemd.

Organisatie: VO-raad

→ www.vensters.nl/tevredenheidsmeting-vo

Erkenning: n.v.t.
Kosten: gratis voor leden VO-raad
Doelgroep: vo
Pijlers: signaleren beleid

Interventies per pijler van Gezonde School

Interventies kunnen aan meerdere pijlers voldoen dus meerdere keren voorkomen.

educatie

Sociale veiligheid, sociale competenties, anti-pestten

- De vreedzame school
- Doe iets!
- E-learning Dialoog onder Druk
- E-learning Gezonde relaties & seksualiteit
- E-learning Zorg op school
- Gedragen Gedrag
- GRIPP – Groepsvorming, Identiteit en PestPreventie
- HUMAN: Pestten
- It's up to you
- JOIN us
- kanjertraining
- Kieresoe
- Kijkroute
- kiva
- Kletskaartjes
- Krachtenspel
- Leefstijl
- Lekker belangrijk
- Meidenvenijn is niet fijn
- Pedagogische wegwijzers naar sociale veiligheid
- Plezier op school
- Positive Behavior Support
- PRIMA
- Sta Sterk training
- SterkWerK
- SW-PBS: School-wide
- Taakspel
- Vriend en vijand in de klas
- Week van respect / Respecteducatie

Seksuele en genderdiversiteit

- GSA Onderwijs standaard
- Mijn-ID methode SchoolsOUT
- Omgaan met wat je niet verwacht
- SchoolsOUT
- Queer in de klas

Overigen

- Adviespunt Stichting School & Veiligheid

Meer interventies m.b.t.

Educatie: seksuelelevorming.nl

omgeving

Sociale veiligheid, sociale competenties, anti-pestten

- Alles Kidzz
- Checklist Omgaan met calamiteiten in het onderwijs
- De vreedzame school
- Digitaal Veiligheidsplan
- E-learning Dialoog onder Druk
- Gedragen Gedrag
- GRIPP – Groepsvorming, Identiteit en PestPreventie
- JOIN us
- kanjertraining
- Kijkroute
- kiva
- Kletskaartjes
- Pedagogische wegwijzers naar sociale veiligheid
- PRIMA
- Schoolvisitatie door leerlingen
- Sta Sterk training
- SW-PBS: School-wide Positive Behavior Support
- Taakspel
- Vriend en vijand in de klas

Seksuele en genderdiversiteit

- GSA: Gender & Sexuality Alliances op scholen
- GSA Onderwijs standaard
- Infographic 'Waar begin je?'
- Omgaan met wat je niet verwacht
- SchoolsOUT

Overigen

- Adviespunt Stichting School & Veiligheid

signaleren

Sociale veiligheid, sociale competenties, anti-pestten

- Digitaal Veiligheidsplan
- E-learning Zorg op school
- GRIPP – Groepsvorming, Identiteit en PestPreventie
- Kiva
- Niet Pluis-instrument
- PRIMA
- SGG preventietool
- SW-PBS: School-wide Positive Behavior Support
- Vriend en vijand in de klas

Seksuele en genderdiversiteit

- SchoolsOUT

Overigen

- Adviespunt Stichting School & Veiligheid
- Module Ongevallen & Incidenten, Arbo management systeem
- OCW veiligheidsmonitor po en vo
- Tevredenheidsonderzoek po
- Tevredenheidsonderzoek vo

beleid

Sociale veiligheid, sociale competenties, anti-pestten

- De vreedzame school
- Digitaal Veiligheidsplan
- Handreiking visie en beleid op relaties & seksualiteit
- SGG preventietool
- Stappenplan Borging
- SW-PBS: School-wide Positive Behavior Support
- Vriend en vijand in de klas
- Zakboek voor de anti-pest coördinator

Seksuele en genderdiversiteit

- GSA Onderwijs standaard
- Mijn-ID methode
- Omgaan met wat je niet verwacht
- SchoolsOUT
- Schoolvisitatie door leerlingen

Overigen

- Adviespunt Stichting School & Veiligheid
- Informatiedriehoek seksueel grensoverschrijdend gedrag
- Leidraad bestuurders bij SGG: Zo klein als mogelijk, zo groot als nodig

Colofon

Interventies relaties & seksualiteit
Seksuele integriteit binnen een veilige school
Deze uitgave is ontwikkeld vanuit de Stimuleringsregeling Gezonde
Relaties & Seksualiteit

Uitgever:
Stichting School & Veiligheid, Rutgers en Soa Aids Nederland
Vormgeving:
Caro Grafico | Grafisch Ontwerp

©2025, Stichting School & Veiligheid (2e editie)